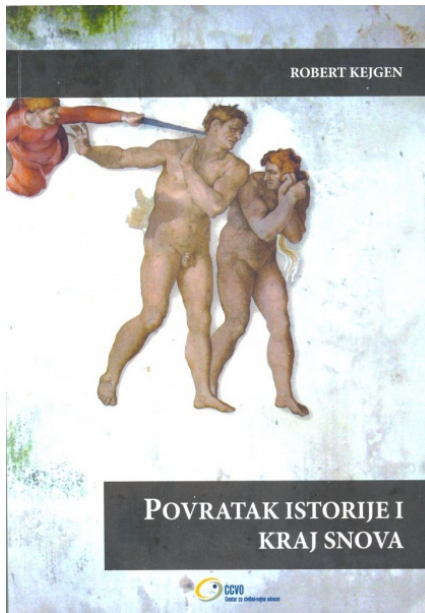

УДК:
327(100)“19/20“(049.3)

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW
Година (XXVI) XIII, vol=40
Бр. 2 / 2014.
стр. 287-290.

*Адријана Грмуша**
Институт за политичке студије, Београд

ПОВРАТАК ИСТОРИЈЕ И КРАЈ СНОВА

**Роберт Кејген, Центар за цивилно-војне односе,
Александрија Прес, Београд, 2009, 111 стр.**

Очекивања након периода Хладног рата, да ће тријумф либерализма бити основа новог међународног поретка показала су се неодрживим. Оптимизам почетком деведесетих година 20. века услед „привидног прихватања демократије у Русији“ (стр. 10) будио

* Истраживач приправник

је наду у рађање нове епохе глобалног приближавања, коначног краја идеолошких сукоба и надметања великих сила. Међутим, по окончању Хладног рата, односно „краја историје“ како је то назвао Френсис Фукујама, поново су се актуализовала питања надметања између демократских и аутократских влада.

У књизи *Повратак историје и крај снова*, која је објављена 2009. године у Београду, у сарадњи Центра за цивилно-војне односе и издавачке куће Александрија Прес, Роберт Кејген настоји да објасни да глобална утакмица за моћ између демократије и аутократије дефинише век који је пред нама. Оживљавање идеолошког надметања, повратак национализма и сукоба великих сила, борба радикалних исламиста и савремених секуларних култура, како Кејген, Виши сарадник Карнегијеве фондације за међународни мир, наводи, суштински обележавају ново „доба разилажења“ (стр. 10). Кроз темељну анализу главних међународних актера, попут САД, Русије, Кине, Јапана, Индије и Ирана, којима посвећује посебне целине у књизи, аутор описује комплексне односе „нових великих сила“ у надоласећем мултиполарном свету који, према његовом мишљењу, доводе до нових регионалних сукоба.

Кејген наводи да је период након слома Совјетског Савеза обележила нада да ће доћи до настајања новог светског поретка који би се базирао на владавини права, у коме „државе света, истока и запада, севера и југа, могу напредовати и живети у слози“ (стр. 12), уз заједничку одговорност за слободу и правду. Међутим, постхладноратовски снови о рушењу баријера између Истока и Запада су се распршили, а процес повратка историје, наставља аутор, односи се, поред осталог, на повратак „национализма великих сила“ (стр. 16). Уместо света либералних влада и „доба геоекономије“ (стр. 13), обнављају се геополитички интереси великих сила стварајући савезе и контрасавезе, након чега је „свет поново постао нормалан“ (стр. 1).

У циљу разумевања савремених међународних односа, Кејген посебан осврт и пажњу посвећује успону амбициозне Русије и Кине. Премда, Русија „није суперсила и можда то никада неће постати“ (стр. 18), она засигурно враћа своје позиције изгубљене распадом Совјетског Савеза. Затим, успон Кине, „геополитичког и економског цина“ (стр. 29), аутор темељи на нагом расту њене привредне и војне моћи. Моћ ових аутократија, заснована на отвореној економији и затвореном политичком систему, суштински ће обликовати међународни систем и обнавља старе идеолошке под-

еле, услед чега аутор наводи да је „Русија место на које се историја најдраматичније вратила“ (стр. 18). Дакле, Русија и Кина одолевају сваком покушају интеграције у међународни либерални поредак, супротстављајући се било каквом спољном интервенисању у унутардржавне односе, који се перципирају као претња националном суверенитету. Такође, аутор примећује, јачање традиционалних видова моћи ових аутократија, и сматра да су војна моћ у конјукцији са национализмом „фатална комбинација коју би требало протерати у прошлост“ (стр. 34).

Кејген, наставља своје истраживање анализирајући економску димензију развоја Јапана, Индије и Ирана, као држава које теже остварењу већег глобалног утицаја. Будући да је пажња јавности усмерена на трансформацију Кине у велику силу, аутор тврди да не би требало занемарити Јапан, због свог „повратка нормалном току“ (стр. 39), односно због високог привредног раста, интензивног улагања у војни сектор и израженог „националистичког импулса“ (стр. 40). Отуда, како аутор сматра, вишевековне нетрпељивости између Кине и Јапана остају доминантна карактеристика азијске геополитике.

Баш као и претходно споменути међународни актери, и Индија, као трећа амбициозна сила азијске сцене, даје примарно место политици силе у поимању међународних односа настојећи да оствари доминантан утицај на своје суседе, „неки вид добронамерне хегемоније“ (стр. 45). Преклапање интересних сфера утицаја Кине и Индије у крајњој инстанци може довести до избијања рата остављајући нову равнотежу снага у Азији.

Премда се Кејген није фокусирао експлицитно на једну државу, посредно се закључује да се овај истраживачки подухват заснива на безбедносним изазовима са којима се суочава САД. У настојању да очувају статус „амбициозне суперсиле“ (стр. 50), опредељују се за експанзионистичку, па чак и агресивну спољну политику, покушавајући да обликују свет према њиховим „политичким и моралним опредељењима“ (стр. 53).

Као непроменљиве атрибуте америчке спољне политике, Кејген наводи аспирацију ка унилатерализму, веровање у праведност сопствене моћи, нагињање ка употреби силе у решавању међународних проблема, као и разумевање сопствене хегемоније у интересу целокупног људског рода. Осврћући се на грешке које су САД чиниле у прошлости, аутор их образлаже тврђом да су вођ-

ене у циљу успостављања права и слободног тржишта, а мотивисане најчистијим намерама.

Преиспитујући термин „међународне заједнице“ у контексту глобалне поделе на демократске и аутократске земље, Кејген сматра да у савременом свету међународних односа „не постоји таква међународна заједница у оквиру које би могла бити донета заједничка решења поводом великог броја стратешких одлука о томе да ли треба интервенисати, наметнути санкције или дипломатски изоловати земљу“ (стр. 74). Стога, у циљу очувања заштите интереса демократских земаља, он предлаже оснивање савеза демократа у виду „глобалног споразума или лиге демократа“, укључујући државе ЕУ и НАТО, затим азијске и пацифичке државе, као што су Јапан, Аустралија и Индија, али и друге демократске земље попут Бразила. Кључни задатак ове, у почетку неформалне институције, био би обезбеђење легитимитета за реализацију оних активности које су са становишта демократских држава нужне, а истовремено неодобрене од страна аутократа. Аутор као илустрацију једне такве активности уводи интервенцију на Косову. Премда је основна замисао овог споразума заштита демократских принципа, Кејген објашњава да се у том интересу „неће водити крсташки ратови“ (стр. 93).

Коначно, Кејген закључује да су у ослабљеном међународном поретку, САД једина демократска сила која има способности да прихвати пуну одговорност за решавање бројних светских проблема услед „сопственог просветитељског интереса који их наводи да другима прискоче у помоћ“ (стр. 83). Књига написана на читљив и јасан начин, пружа читаоцу могућност сагледавања света у којем се старе идеолошке поделе поново актуализују, у којем се примат САД на глобалном нивоу, како сада, тако и у будућности не доводи у питање. Пре свега, својом концизношћу, и усредсређеношћу на безбедносне изазове са којима се суочавају демократске земље на почетку двадесет првог века, Роберт Кејген нам пружа могућност сагледавања сложених, савремених међународних односа са становишта „амбициозне суперсиле“.

Овај рад је примљен 08. маја 2014. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 2. јуна 2014. године.